

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 6. března 2025 ve věci č. 47186/21 – *Gorše proti Slovinsku*

Senát první sekce Soudu rozhodl jednomyslně o porušení práva stěžovatele na nestranný soud a presumpci nevinu podle čl. 6 odst. 1 a odst. 2 Úmluvy. V trestní věci stěžovatele, který byl odsouzen za zneužití pravomoci úřední osoby a legalizaci výnosů z trestné činnosti, totiž rozhodoval soudce, který před zahájením hlavního líčení v jeho věci schválil dohody o vině a trestu spoluobviněných a v rozsudcích o jejich schválení stěžovatele výslovně označil za hlavního pachatele. Stěžovatel přitom neúspěšně usiloval o vyloučení tohoto soudce z rozhodování.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel, právník, byl v roce 2013 obviněn ze zneužití pravomoci úřední osoby a legalizace výnosů z trestné činnosti. Ve stejném roce soudce J. G. schválil dohody o vině a trestu s jeho dvěma spoluobviněnými P. K. a S. S., kteří se doznali k účasti na uvedených trestných činech. Soud v rozsudcích schvalujících dané dohody konstatoval, že jednali ve spolupráci se stěžovatelem, kterého výslovně označil za hlavního pachatele. Soud uvedl, že P. K. a S. S. „úmyslně napomáhali stěžovateli při spáchání trestného činu [zneužití pravomoci úřední osoby] tím, že souhlasili s utajením skutečnosti, že byl novým věžitelem společnosti, která byla v úpadku“. Dále uvedl, že P. K. a S. S. spolu s dalšími osobami „disponovali s finančními aktivy, o nichž věděli, že byly získány spácháním trestných činů [mj. zneužití pravomoci úřední osoby], jejichž pachatelem byl stěžovatel...“. Stěžovatel krátce poté odmítl přiznat vinu a neúspěšně navrhl vyloučení soudce J. G. z rozhodování v jeho věci. V senátu trestního soudu, kterému předsedal soudce J. G., byl stěžovatel uznán vinným a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce čtyř let a dvou měsíců a peněžitému trestu. Námitku podjatosti soudce soudy zamítly s tím, že přijetí přiznání jiných spoluobviněných neznamená, že soudce nemohl nestranně rozhodnout o vině stěžovatele.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 Odst. 1 a 2 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že došlo k porušení jeho práva na nestranný soud a presumpci nevinu dle čl. 6 odst. 1 a 2 Úmluvy, jelikož soudce J. G. měl být v dané věci vyloučen, protože se vyjádřil k vině stěžovatele ještě před započatím hlavního líčení proti němu.

a) Obecné zásady

1. Zásady týkající se nestrannosti

Soud úvodem připomněl, že nestrannost soudce se posuzuje jak subjektivně, tak objektivně (*Meng proti Německu*, č. 1128/17, rozsudek ze dne 16. února 2021, § 42–52). Subjektivní nestrannost soudce je předpokládána, pokud není prokázán opak (*Kyprianou proti Kypru*, č. 73797/01, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2005, § 119).

Co se týče objektivního testu nestrannosti, Soud zdůraznil, že pouhá skutečnost, že soudce již dříve rozhodoval o stejném trestném činu nebo odsoudil spoluobviněné v samostatném řízení, sama o sobě nepostačuje ke zpochybnění nestrannosti tohoto soudce v jiné věci. Otázka nestrannosti soudce však vyvstává tam, kde dřívější rozsudek obsahuje podrobné posouzení úlohy osoby následně souzené pro trestný čin spáchaný více osobami, a zejména, pokud dřívější rozsudek obsahuje konkrétní posouzení typu účasti stěžovatele na trestném činu, nebo se má za to, že souzená osoba naplnila všechny znaky skutkové podstaty trestného činu. S ohledem na okolnosti konkrétního případu lze takové skutečnosti považovat za předjímání otázky viny osoby souzené v pozdějším řízení, a mohou tak vést k objektivně odůvodněným pochybnostem, že vnitrostátní soud má od samého počátku zaujatý názor na meritum věci (*Mucha proti Slovensku*, č. 63703/19, rozsudek ze dne 25. listopadu 2021, § 49).

2. Zásady vztahující se na presumpci nevinu

Presumpce nevinu, zakotvená v čl. 6 odst. 2 Úmluvy, zakazuje, aby soud předčasně vyjádřil názor na vinu obviněného před prokázáním viny (*Peša proti Chorvatsku*, č. 40523/08, rozsudek ze dne 8. dubna 2010, § 138). Je třeba zásadně rozlišovat mezi tvrzením, že je někdo podezřelý ze spáchání trestného činu, a jednoznačným prohlášením (bez pravomocného rozsudku), že určitá osoba se předmětného trestného činu dopustila. Zásadní význam má použitý jazyk (*Daktaras proti Litvě*, č. 42095/98, rozsudek ze dne 10. října 2000, § 41).

Soud však připustil, že ve složitých trestních řízeních zahrnujících několik osob, které nemohou být souzeny společně, může být vyjádření soudu prvního stupně o účasti třetích osob, které mohou být později souzeny samostatně, nezbytné pro posouzení viny souzených osob. Trestní soudy jsou povinny prokázat skutečnosti relevantní pro posouzení právní odpovědnosti obviněného tak důkladně a přesně, jak je to možné, a nesmí prezentovat rozhodující skutečnosti jako pouhá obvinění nebo podezření. To platí i ve vztahu ke skutečnostem týkajícím se účasti třetích osob. Nicméně pokud mají být takové skutečnosti uvedeny, soud by neměl poskytnout víc informací, než je nutné pro posouzení právní odpovědnosti obviněných (*Karaman proti Německu*, č. 17103/10, rozsudek ze dne 27. února 2014, § 64; *Mucha proti Slovensku*, cit. výše, § 58, a *C. O. proti Německu*, č. 16678/22, rozsudek ze dne 17. září 2024, § 60 a další v něm uvedené odkazy).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Soud s ohledem na vzájemnou provázanost posoudil požadavky na nestrannost soudu a presumpci nevinu společně. Zdůraznil, že jádrem problému bylo, že soudce J. G. nejprve schválil dohody o vině a trestu dvou spoluobviněných, přičemž v rozsudcích byla popsána trestná činnost páchaná stěžovatelem, a poté sám předsedal senátu (ve kterém zasedali dva přísedící), který stěžovatele uznal vinným. U soudce nebyly zjištěny známky osobní zaujatosti a jako profesionální soudce měl disponovat zkušenostmi umožňujícími oddělit řízení proti stěžovateli a P. K. a S. S. (*Meng proti Německu*, cit. výše, § 55). Problémem byla objektivní nestrannost.

V rovině objektivní nestrannosti Soud posuzoval dvě hlavní otázky, *zprvé*, zda bylo nutné v rozsudcích schvalujících dohody o vině a trestu odkazovat na účast stěžovatele na trestných činech, a *zadruhé*, pokud ano, zda se tento odkaz omezil na to, co bylo nezbytné pro zjištění viny P. K. a S. S., a zda byl formulován tak, aby nebyl předpojatý vůči stěžovateli. Tyto otázky vyvstávají, i když rozsudky proti P. K. a S. S. byly založeny na dohodách o přiznání viny, v nichž se tyto spoluobžalovaní přiznali ke konkrétním trestným činům (*Mucha proti Slovensku*, cit. výše, § 53–58). Komparativní data, jež má Soud k dispozici, současně ukazují, že přístupy států k rozhodnutí o nejvhodnějším postupu v případech, kdy není o obviněných proti spoluobžalovaným rozhodováno zároveň, se liší. Soud konstatoval, že s ohledem na povahu trestných činů určité odkazy na stěžovatele v popisu skutkového děje mohly být nevyhnutelné. Nicméně formulace použité ve výroku i odůvodnění rozsudků schvalujících dohody o vině a trestu obsahovaly podrobný popis skutkové podstaty trestných činů, včetně role stěžovatele. Ačkoli neobsahovaly samostatné zjištění viny stěžovatele, soud jednoznačně označil stěžovatele (celým jménem) za pachatele konkrétní trestné činnosti, a to bez jakéhokoli vysvětlení, že jeho vina zatím nebyla právně prokázána v samostatném řízení (*Mucha proti Slovensku*, cit. výše, § 60; srov. *C. O. proti Německu*, cit. výše, § 68). Tím došlo k předčasnému právnímu posouzení jednání stěžovatele dříve, než byl souzen, a ke zpochybnění základní záruky, že obžalovaný je považován za nevinného, dokud jeho vina není prokázána zákonným způsobem. Soud rovněž uvedl, že stěžovatel měl oprávněný důvod se obávat, že soudce J. G., který ho nakonec odsoudil (srov. *mutatis mutandis C. O. proti Německu*, cit. výše, § 69), nebyl nestranný s ohledem na odkazy na stěžovatele, které učinil v rozsudcích proti jeho spoluobviněným.

Dalším nedostatkem bylo, že odvolací a dovolací soudy odmítly stěžovatelovy námitky jen s poukazem na to, že soudce je povinen rozhodovat o každém obviněném na základě důkazů shromážděných v rámci daného trestního řízení. Takový obecný argument podle Soudu nepostačuje, pokud existují konkrétní okolnosti vzbuzující oprávněné pochybnosti o nestrannosti.

Soud proto uzavřel, že rozsudky proti spoluobviněným obsahovaly závěry, které fakticky předjímalý vinu stěžovatele a podkopaly jak jeho právo na nestranný soud, tak i právo na presumpci neviný. Došlo tak k porušení čl. 6 odst. 1 a 2 Úmluvy.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Serghides v souhlasném stanovisku zdůraznil, z jakého důvodu v projednávané věci došlo rovněž k porušení presumpce neviný podle čl. 6 odst. 2 Úmluvy a nepostačovalo pouze vyslovení porušení práva na nestranný soud dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jako tomu bylo v předchozích případech posuzovaných Soudem. Souvislost s presumpcí neviný spočívala v tom, že přijetí přiznání viný spoluobviněnými nutně předpokládalo, že stěžovatel spáchal údajné trestné činy jako hlavní pachatel, i když řízení proti němu ještě ani nezačalo. Ačkoli byla podána žádost o vyloučení tohoto soudce z rozhodování, nebylo jí vyhověno.